

זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק מירסם כתבת-מעקב, תחת הכותרת "אש על ירושלים", שהכילה תצלומים בלעדיים מקרוב של עמדות הלגיון הערבי, שהמטירו אש על ירושלים העברית והפילה בה חללים. כתב השבועון בסקירתו הערבי המשיך בתיאור המאבק האלים שבין מפא"י לבין המפלגה הקומוניסטית על ההגמוניה בנצרת. מיכאל אלמו, עורך מדור הקולנוע של השבועון, סיקר תחת הכותרת "דב, אש וצוללוני" כמה מהסרטים בהם הוזכרה ביקורו בפסטיבל הסרטים בקאן, ושעמרו להיות מוקרנים בבתי-הקולנוע בארץ. ביניהם "המרד על הקיון", עם האמרי (בוגי) בוגארט, ו"ליל" עם לאסלו קארון. ביקורת עניינית אך חסרת-תקדים לגבי אותה תקופה, על

החברה והמדיניות בישראל, הביא הסובייטולוג ממוצא יהודי, יצחק דויטשר, שביקר בארץ כאורחה של ההסתדרות. רשמיו של דויטשר, שפורסמו במקור בשבועון האמריקאי "ריפורטר", הובאו בתרגום לעברית ב"העולם הזה". מאור גבאי, עורך הספורט של השבועון, סיקר את מפלגתה של ניבחרת-הפלא ההונגרית לניב-חרתה של מערב-גרמניה כמושחק הגמר של הגביע העולמי בכדורגל. בשער הגיליון: משקוף או"ם משקוף.

האנטי-ציונים שהפכו לציונים * אהבותיו

של פינחס לבון * התיספורת של לוי אשכול



"העולם הזה" 872
תאריך: 8.7.54

הייתי פרא, אבל תמיד השתמשתי בראשי! השנים הלפו, אנשי פתח-תיקוה כמעט ושכחו את הכינוי שנתנו לראב שייגן, וזכרו יותר כי ביתו מוקף עצי הפרי שי מש תמיד מחסה ועזר למחתרות השונות, החל מנילי, דרך ההגנה עד אצל ולח"ל. ועכשיו ניגנה המוסיקה, עליזה וקולנית, ונישאו הנאומים, חמים ומכבדים, והוקן הצנזר הקשיב בעירנות, עקב בעיניו ה' עמוקות והבהירות אחרי הצעירים. הם דרשו נאום! נאום! והוא קם, הסתכל סביב, בו, אמר מילים מיספר, הפסיק. הוא פשוט לא יכול היה לדבר הלילה.

מכתבים

פלישת גולדמן

רשימת הראיון (העולם הזה 870) משקפת בנאמנות את המדובר בו. ברשימה על הוועידה אפשר למצוא הערכות שאין ברצוני להתווכח עליהן, אם כי אינני יכול להסכים להן כולן. על כל פנים, ברצוני להעיר כי העולם הזה מפריז את החשיבות שאנחנו מייחסים לשיחות ביחס לאירוע אחד אפשרי עם המיפלגה הפרוגרסיבית*, חוד לאנחנו רוצים בו. הנושא תפס מקום מאד צדדי בדיוני הוועידה.

המישפט האחרון ברשימה איננו מתאים למציאות. על הכוונות שהעולם הזה מייחס לדר' (נחום) גולדמן אומנם שמעתי בדרך שמועות, וההנחה שאני מוכן לתת את ידי לתוכניות המשוערות האלה אינה יכולה להתבסס אלא על ניתושי העולם הזה. משום כך לא היה כל מקום לכתוב על נכונותי — גם היא משוערת — כעל עובדה.

פרץ ברנשטיין, שר המיסחר והתעשייה, ירושלים

אנשים

● השבוע הזהיר ח"כ חרות, יוחנן בדר, בשיחה במינוח הכנסת: "אין מה לפחד מתליין ציני, אולם תמיד צריכים לפחד מתליין שהוא אידיאליסט."

● אחר ניגש ח"כ בדר מגולד התיספרת אל שריהאוצר, לוי אשכול, שגם שערותיו הדלילות לא הראו סימן של טיפול הולם, ושאל את השר, מדוע אינו מסתפר? תשובתו של אשכול, המחויק בי ידו את קופת המדינה הסדוקה, היתה: "זה עולה 600 פרוטה. אשתי לא גותנת לי את הכסף!"

● אותה שעה שוחח חברו לסיעה של בדר, ח"כ בנימין אבניאי, עם יריבו ח"כ מפ"ם (ח"כ אחדות העבודה) משה ארבי, שאכל פרוסת לחם עם חמאה. אבי ניאל שאל — מדוע הוא אוכל חמאה אמר ריקאית. ארם ענה בלא היסוס: "צריכים להתנקם בגויים!"

* פרץ ברנשטיין, ששימש לפני 25 שנה כמנהיג הציונים הכלליים, תפקיד שבו מכהו כיום שריהאוצר שימחה ארליך, טעה בהערתו על עמדת העולם הזה, ואכן, כעבור זמן התאחדו הציונים הכלליים עם המיפלגה הפרוגרסיבית, וייסדו את המיפ"ל. לגה הליברלי, ואחר התפלגו מחדש, כאשר הפרוגרסיבים הקימו את הליברלים עצמאיים.

כיום לחינוך הממלכתי*, כדי לאסוף כסף להחזקתם.

עירחונות

אהבת שרים

באחד הערבים השבוע הזמין אליו שר הביטחון, פינחס לבון, את עורכי העיתונים העבריים. בין האנשים שהתאספו בביתו של השר, ברחוב השופטים בתל-אביב, נעדרו שניים: עורך הארץ ועורך קול העם.

הסביר פינחס לבון: "אני לא מחוייב להזמין לביתי אנשים שאיני אוהב אותם!"

אנשי מופת

ידידותי וחזק

אולמות עיריית פתח-תיקוה היו שטר פים אורות, המוסיקה היתה קולנית ועליזה, והמסיבה התנהלה לפי התוכנית. היחיד שלא התנהל לפי התוכנית היה אורח הכבוד של המסיבה, משה שמואל ראב, אחרון מתיישביה של פתח-תיקוה. לכבוד יום-הולדתו התשעים ערכה המסיבה.

ראב כימעט ולא התפנה למכריו הרבים, והיה שבוי בתוך מעגליקבע של תשעה בניו ובנותיו. עשרות נכדיו, ניניו והתרבות.

מיפלגות

על ציונות וחזירים

קשה היה להשיג מקום באוטובוסים ובמרי גיות שנסעו ביום השלישי שעבר ירושלימה. כולם היו מלאים גברים חבושים כובעים שחורים ונשים בעלות מטפחות צבעוניות. מכל רחבי הארץ נהרו להשרתף (או להחרים) את הכנסייה הגדולה של אגודת-ישראל, הראשונה שהתקיימה בישראל שנה.

רובם לא הצליחו לחדור לבנייני-האומה הבלתי-גמורים**. רק 4000 קיבלו כרטיס סים. והשאר יצרו ים שחור של קפטנים שחורים וסטריימלים בחצר הגדולה, חקשי בו לקולות שבקעו מבעד לרמקולים והוקי העוצמה.

השמן והסולת של רבני ישראל והפוזר רה ישוב על הבמה המוארת באור מסנור, שהיתה מקושטת בדגל ישראל ובדגל אגודת-ישראל (לוחות-הברית הקורנות לשישה כיוונים). דגלי שש הארצות שאורחיהן השתתפו בכנסייה נחלו בציודם.

שינוי האוויר. אולם הוויכוח הגדול, שלא הגיע לאוזני הציבור הרחב, היה קשור דווקא בדגל ישראל, שהוא גם דגל הציונות.

עד להקמת המדינה היתה אגודת-ישראל אגודת-ישראל בגלוי ובהתמדה. נציגיה, ובראשם הארי גודמן הלונדוני, העידו לפני חברי-הלאומים וכל ועדות-החקירה הבריתיות נגד הקמת מדינה יהודית, בה ראו חילול דת ישראל. מאחורי גודמן עמדה המסורת של יהדות גרמניה, הונגריה וצ'כוסלובקיה. בהן פילגה אגודת-ישראל את קהילות היהודיות וקיימה קהילות נפרדות משלה.

אולם אחרי הקמתה של מדינת ישראל, בים ההתלהבות ששטף את יהדות הפורה, קשה היה לאגודה לחזיק מעמד. סיעה אחרת, בהנהגת איצ'ה-מאיר לוי, שהסתמכה על האגודאים מפולין (שם היתה קיימת קהילה יהודית מאוחדת) השלימה עם הציונים והציונות והשתתפה בקואליציה הממשלתית.

הכנסייה הגדולה עמדה בסימן התגברות הרוח הסיעה האנטי-ציונית. ההתלהבות על הקמת המדינה פנה במידה רבה בפורה כולה, והאנטי-ציונות חדלה להיות בלתי-פופולרית.

תירוץ חזק. מאחרי המאבק הסתהרן גם נימות פסיכולוגיות שלא הושמעו אפילו בשיבות הסודיות ביתר. הסביר מני היג דתי, המתנגד לאגודה: "היהודים בגלות צריכים להשקיע את מצפונם על שאינם באים לישראל. לסתם יהודי, התוררם לקרנות, זה די פשוט. אולם ליהודי דתי המתפלל שלוש פעמים ביום, דרוש תירוץ חזק יותר כדי להצדיק את אי-עלוייתו לארץ הקודש. לכן הוא משמיק את המדינה, נאחו בתוק גיוס הבנות והחזירי רים..."

סיבה שנייה, לא פחות חשובה: על אגודת-ישראל להצדיק בפורה את קיומם של בתי-הספר הפרטיים בישראל, שאינם שיי

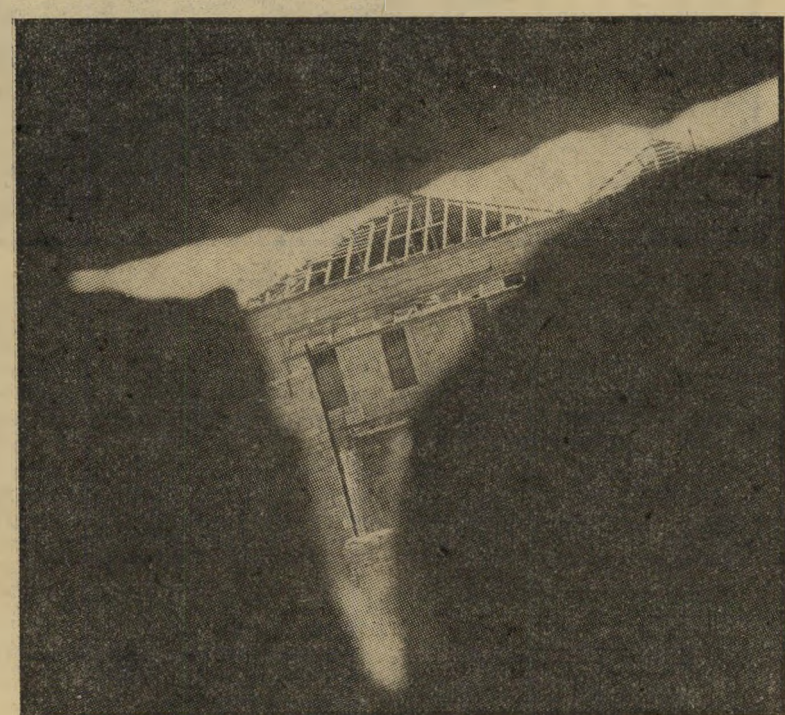
* כפי שעשו פועלי אגודת ישראל, שפרט באופן הפגנתי מן המיסגרת האגודתית המאוחדת.
** בנייני-האומה כונו בשנות ה'50 "חירבת-אל-אומה", בשל היותם לא גמורים.

ובת נינו סמדר, ראב, היודע את חשבונות צאצאיו, סיכם בגאוה: "כל השבעים ואחד באו".
"אני יודע את האמת!" אחרי ה' מסיבה חזרו הראבים ונתכנסו בבית חתן היובל, אחד מראשוני הבתים בפתח-תיקוה, שריח הזיקנה נודף מקירותיו ומהתמונות הישנות והספרים העתיקים שעל איצטבותיו. בעלי-הבית עצמו היה לענן וזקוף כתמיד, התלף סיפורי זיכרונות ואמר: "ההיסטוריונים שקרנים — הם כותבים מתוך ראשיהם, אך אני יודע את האמת".

משה שמואל ראב ידע את האמת מאז הובא ארצה על-ידי הוריו מהונגריה בשנת 1875. מהם הוא למד להאמין באדמה ולאהוב אותה. הוא היה בן 14 כשהוריו קנו את חלקת האדמה בפתח-תיקוה. הוא החליט כי הגיעה השעה להפסיק את לימודיו בישיבה הירושלמית, והצטרף להוריו כשומר חלקתם. כך היה ראב לאחד מראשוני מארגני השומר.

כל זאת לא שכח ראב את ירושלים מעולם. כשהוזמן למסיבת סיום של קורס סמלים בצה"ל, הוא קם וביקש את הרצעים, "לא לנו עד שהדגל העברי יתנופף מעל שער שכם, שער יפו ושער הרחמים".

"השתמשתי בראשי!" ראב לא רצה לראות רק את הדגל העברי מתנופף במרום, וביקש מזמן לראות את דגל השלום מתנופף בין שני העמים. כדי להשיג מטרה זאת ייעץ ראב: "היה ידידותי והיה חזק!" לפני שנים רבות היה ראב לא רק ידידותי, כי אם גם חזק. פעם, ברדיפה אחר שודד בדואי מפורסם, התחפש ממונ נדבה, ברגע הנכון, כאשר התכופף הוא לשודד מסוסו, משך אותו ראב מהסוס, כפת אותו בחבל, נזכר ראב: "מעולם לא



מתוכה צלפו צלפי הלגיון הערבי על תושבי ירושלים, כפי שניקטה בעשת מצלמתו של כתב העולם הזה, אחרי הקטל בבי"ר. כאשר מילחמת הצליפות הפכה שיטה, הוצבו צלפים גם בעמדות הישראליות.

העמדה